

ΦΕΟΥΔΑΡΧΙΑ - ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Το Βυζάντιο κατά την άποψη κάποιων ιστορικών έχει σχέση με τη φεουδαρχία (ιδιαίτερα σε αναφορά με το θεσμό της Πρόνοιας). Αυτή η άποψη εστιάζεται κυρίως στη μαρξιστική αντίληψη σύμφωνα με την οποία: το οικονομικό καθεστώς

- Στην αρχαιότητα στηρίζεται στη δουλοκτησία
- Στο μεσαίωνα στην έμμεση εκμετάλλευση γης → ειχώρηση κλήρων σε εξαρτημένους καλλιεργητές, ενώ η παραγωγή αποδίδεται στον κύριο της γης και οι φόροι του αποδίδονται πλέον στο κράτος

Η φεουδαρχία όμως δε μπορεί να θεωρηθεί μόνο ως ένα οικονομικό καθεστώς, αλλά ένα σύνθετο φαινόμενο με διασυνδέσεις σε διάφορα επίπεδα: οικονομικό κοινωνικό και πολιτικό

Το γενικότερο λοιπόν κοινωνικό πλαίσιο της Δύσης έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Η παραγωγή στο δυτικό φέουδο γίνεται από τις αγγαρείες των serfs και συντελεί έτσι στη δημιουργία σημαντικών εκμεταλλεύσεων
- Γενίευση δεσμών εξάρτησης ελεύθερου ανθρώπου από άνθρωπο
- Αυστηρή ιεράρχηση σε μια σειρά εξαρτημένων υποτελών και δεσποτών
- Κατακερματισμός δικαίου ιδιοκτησίας → πλήρης εξαφάνιση (ή έστω περιθωριακή λειτουργία) πλήρους ιδιοκτησίας ρωμαϊκού δικαίου (αποτέλεσμα της εξάρτησης)
- Ο δεσπότης έχει την υποχρέωση να συντηρεί και να προστατεύει τους υποτελείς του
- Κατακερματισμός εξουσίας: ο κάθε δεσπότης έχει στην περιοχή του αρμοδιότητες και εξουσίες που ανήκουν στο κράτος και μπορούσαν να φτάσουν ως την απόδοση δικαιοσύνης ή τη συντήρηση ιδιαίτερου στρατού ή ακόμη ως την κοπή νομίσματος

Στο Βυζάντιο

Η δύναμη της ελληνιστικής παράδοσης, όπως είχε εξελιχθεί με τη συγχώνευσή της με το μεταλασικό ρωμαϊκό δίκαιο του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους, δεν επέτρεψε στην αυτοκρατορία να αναπτύξει, ούτε στην πράξη, και ακόμη λιγότερο στη θεωρία, ολοκληρωμένη φεουδαρχική αντίληψη και πρακτική

⇒

- Η καλλιέργεια με αγγαρείες έχει περιθωριακή θέση → το μεγαλύτερο μέρος των μεγάλων ιδιοκτησιών κατανέμεται σε μικρές οικογενειακές εκμεταλλεύσεις των χωρικών , παροίκων ή ανεξάρτητων καλλιεργητών . Οι αγγαρείες που οι πάροικοι οφείλουν στον κύριο της γης είναι ελάχιστες (12 μέρες το χρόνο) και συνήθως εξαγοράζονται με χρηματικές καταβολές. → η μεγάλη και μικρή ιδιοκτησία κατείχε πάντα την κυρίαρχη θέση στο βυζάντιο, ακόμα και στην εποχή των Κομνηνών και αργότερα.
- Το πολιτικό σύστημα του Βυζαντίου παραμένει συγκεντρωτικό ως την πτώση της αυτοκρατορίας. Οι παραχωρήσεις των δικαιοδοσιών δεν ξεπέρασαν ορισμένα όρια